APOSTOLI SV. FILIP I SV. JAKOV MLAĐI U HRVATSKOJ HAGIONIMIJI I ANTROPONIMIJI

Helena Dragić

Sveučilište u Splitu
Filozofski fakultet
Poljička cesta 35, HR – 21000 Split
hdragic@ffst.hr

UDK: 2-36 Jacobus Iunior, sanctus
2-36 Philippus Apostolus, sanctus 81'373.23(497.5)"
00/1955"
Izvorni znanstveni članak
Primljen: 6. 6. 2021.
Prihvaćen za tisak: 20. 9. 2021.

U radu se daje kratak osvrt na život apostola sv. Filipa i sv. Jakova Mlađega. Sv. Filip najprije je bio učenik sv. Ivana Krstitelja. Po redoslijedu pozivanja bio je peti. Sv. Jakov poznat je kao Jakov Alfejev, brat Gospodinov i Jakov Pravedni. Jakov Mlađi i Jakov Manji nazivan je da bi se razlikovao od Jakova Zebedejeva, koji je po redoslijedu pozivanja, bio treći apostol. Po redoslijedu pozivanja sv. Jakov bio je deveti Isusov učenik. Njihov spomendan svetkuje se istoga dana jer se relikvije apostola sv. Jakova Mlađega nalaze uz relikvije sv. Filipa u crkvi *Dodici apostoli* u Rimu. Sv. Filip i sv. Jakov Mlađi višestruki su zaštitnici. Spomendan sv. Filipa i Jakova do 1955. godine bio je 1. svibnja. Te godine papa Pio XII. odredio je 1. svibanj kao spomendan sv. Josipa radnika, a svetkovinu sv. Filipa i Jakova premjestio je na 3. svibnja. U svjetskoj kršćanskoj baštini kao i u hrvatskoj sakralnoj tradiciji sv. Filip i sv. Jakov Mlađi iznimno se štuju. O tome u Hrvata svjedoče hagiotoponimi, hagiokrematonimi, hagionekronimi. Imena Filip i Jakov česta su u svjetskoj i hrvatskoj antroponimiji. U radu se navodi podrijetlo nastanka tih imena kao i osvrt na sv. Filipa Nerija i Jakova Markijskoga.

Ključne riječi: *hagiokrematonimi, hagiotoponimi, osobna imena, sv. Filip, sv. Jakov Mlađi*

1. Uvod

Apostoli sv. Filip i sv. Jakov Mlađi bili su među dvanaestoricom Kristovih apostola. Sv. Filip evanđelje je propovijedao među Skitima. Pogani su ga u Hijerapolu razapeli i kamenovali najvjerojatnije 80. godine. Sveti Jakov Mlađi sin je Alfeja i Marije Salome. Kristov nauk propovijedao je u Elvtoropolju i okolici te u Egiptu. Bio je prvi biskup u Jeruzalemu. Herod Agripa I. dao je ubiti Jakova Alfejeva te je uhitio apostola Petra namjeravajući ga pogubiti pred Pashu. Sv. Jakov Alfejev 62. godine strmoglavljen je s hrama, kamenovan i peračevom motkom umoren udarcem u glavu.

Relikvije apostola sv. Jakova nalaze se uz relikvije sv. Filipa u crkvi *Dodici apostoli* u Rimu. Stoga ih Katolička Crkva svetkuje istoga dana. Do 1955. godine spomendan je bio 1. svibnja, a te godine papa Pio XII. odredio je 1. svibanj kao spomendan sv. Josipa radnika pa je svetkovina sv. Filipa i Jakova premještena na 3. svibnja.

U sakralnoj baštini Hrvata sv. Filip i sv. Jakov[1] iznimno se štuju. O tome svjedoče mnogobrojne crkve, kapele, sakralni predmeti koje spominju od 11. stoljeća. Po sv. Filipu i sv. Jakovu u Hrvata u Republici Hrvatskoj, Gradišću (Austriji), Bosni i Hercegovini i Srbiji imena baštine neki hagionimi, hagiotoponimi, krematonimi, nekronimi. Mnogobrojna su osobna imena Filip i Jakov.

2. Apostoli sv. Filip i Jakov Mlađi

Po redoslijedu pozivanja svojih učenika imena dvanaestorice su: prvi Šimun, zvani Petar, i Andrija, brat njegov; i Jakov, sin Zebedejev, i Ivan brat njegov; (3) Filip i Bartolomej; Toma i Matej carinik; Jakov Alfejev i Tadej; (4) Šimun Kananaj i Juda Iškariotski, koji ga izda (Mk 3,13-19; Lk 6,12-16).

2.1. Sveti Filip

Sv. Filip apostol najprije je bio među učenicima Ivana Krstitelja. Isus ga je pozvao kao petoga u svoj krug Dvanaestorice (nakon što je pozvao braću: Andriju i Šimuna (Petra) te Jakova i Ivana Zebedejeve[2]). Rodom je s obale Genezaretskog jezera. Fi-

[1] U *Novoj prisutnosti: časopisu za intelektualna i duhovna pitanja* u br. 3. 2021. bit će objavljen rad "Apostoli sv. Filip i Jakov Alfejev u hagiografiji i poeziji Marka Marulića".

[2] Nakon pozvanih Andrije i Petra Isus je prolazeći pored Galilejskoga mora ugledao Jakova i brata mu Ivana koji su s ocem Zebedejem u lađi krpali mreže. Isus ih je odmah pozvao i oni su ostavili oca s nadničarima u lađi i otišli za Isusom. (Mt 4, 12–22; Lk 4, 14–15; 5, 1–11; Iv 1, 35–51)

lip je našao Natanaela (Bartolomeja[3]) i javio mu: “Našli smo onoga o kome je pisao Mojsije u Zakonu i proroci: Isusa, sina Josipova, iz Nazareta.” (Mt 3, 1–17; Mk 1, 1–11; Lk 3, 1–22) Isus je blizu Pashe otišao na drugu stranu Galilejskog, Tiberijadskog mora. Na putu je Isusa pratilo oko pet tisuća muškaraca vidjevši znamenja koja je činio bolesnicima. Kad je izašao na goru i sjeo sa svojim učenicima, Isus je upitao Filipa: “Gdje da kupimo kruha da ovi blaguju?” To je bila kušnja jer je znao što će učiniti. Isus je uzeo kruhove, izrekao zahvalnicu pa kruhove podijelio mnoštvu. Isto je učinio i s ribicama (Mt 14, 13–21; Mk 6, 30–34; Lk 9, 10–17). U Djelima apostolskim navodi se da je Filip s desetoricom apostola nazočio Kristovu uzašašću.

Sv. Filip je dvadeset godina propovijedao među Skitima koji su ga uhvatili i prisiljavali da prinese na žrtvu bogu Marsu. Ispod kipa Marsa izišao je veliki zmaj, koji je ubio svećenikova sina dok je potpaljivao vatru za žrtvu. Zmaj je ubio i dvojicu tribuna čije su sluge Filipa držale u okovima. Nakon toga Filip je otišao u Aziju u Hijerapol u Frigiji. U tom gradu bile su njegove dvije kćeri koje su mnoge pogane obratile u kršćansku vjeru. Sedam dana pred smrt pozvao je biskupe i svećenike i rekao im: “Ovih mi je sedam dana Gospodin udijelio poradi opomene vama.” Pogani Hijerapola razapeli su ga i dotukli kamenovanjem (Voragina 2014: 294). Najčešće se navodi da je Filip mučeništvo podnio oko 80. godine.

2.2. Sv. Jakov Mlađi

O životu i pasiji apostola sv. Jakova Mlađega prvi je izvijestio Josip Flavije, a kasnije su, među ostalima, to preuzeli Klement, Hegezip, Euzebije Cezarejski i sv. Jeronim. Ta se tradicija nastavila u srednjovjekovnim hagiografijama i apokrifima, primjerice u djelima: *Gloria martyrum* Grgura iz Toursa i *Zlatnoj legendi* (Badurina Stipčević 2020: 9).

Apostol Jakov rođen je u Galileji od oca Alfeja i majke Marije Kleofine. Poznat je pod nazivima: Jakov Alfejev, brat Gospodinov, Jakov Pravedni. Jakov Mlađi i Jakov Manji nazivan je da bi se razlikovao od Jakova Zebedejeva. Po redoslijedu pozivanja bio je deveti Isusov učenik. Propovijedao je u Elvtoropolju i okolici te u Egiptu. Jakova, Kefu (Petra) i Ivana, sv. Pavao nazvao je stupovima Crkve. Jakov Mlađi svjedočio je Kristovu životu, stradanju, uskrsnuću i uzašašću. Prvi je primio biskupstvo u Jeruzalemu (Cezarejski 2004: 598).

Brat Gospodinov zove se jer su toliko sličili pa ih je svijet zamjenjivao. Kad su Židovi krenuli uhvatiti Isusa, da ne bi pogrešno uhvatili Jakova, Juda Iškariotski iz-

[3] U hrvatskoj antroponimiji koriste se imena Bartol i Bariša.

dao je Krista poljupcem. Voraginski piše da je Jakov Pravedni sličan Isusu Kristu po izgledu, životu i ponašanju kao da mu je blizanac. (Voragina 2014: 295).

Nazvali su ga Jakovom Pravednim zbog njegove velike svetosti. Sv. Jeronim bilježi da je bio tako svet da su se ljudi trudili ne bi li dodirnuli rub njegova ogrtača ili plašta. Euzebije piše da je bio svet od majčine utrobe, niti je pio vina niti opojna pića, nikad nije jeo mesa, nije se šišao, nije se mazao uljem ni išao u javne kupke, uvijek se oblačio u lanenu haljinu. Toliko je klečao moleći da su mu koljena bila tvrda kao rogovi od deve (Cezarejski 2004: 290).

Apostoli su 49. godine održali Prvi apostolski sabor u Jeruzalemu.[4] Ne mogavši uhvatiti Pavla, Židovi su svoje progone usmjerili protiv sv. Jakova.[5] Stoga su pošli Jakovu i zamolili ga da se popne na vrh hrama i da se odozgo čuju njegove riječi. Pismoznanci i farizeji dovikivali su mu da puku glasno kaže da se vara u pogledu Isusa. Jakov im je odgovorio da Sin čovječji sjedi u nebu s desne strane Velike sile i da će doći na nebeskim oblacima. Mnogi su se osvjedočili i slavili Jakovljevo svjedočenje govoreći: "Hosana sinu Davidovu!" Tada su se pismoznanci i farizeji popeli i Jakova bacili s krova hrama. Nakon što su ga strmoglavili ljudi su ga počeli kamenovati, ali on je bio na koljenima govoreći: "Bože, oprosti im, jer ne znaju što čine." Tada je jedan od sinova svećenika po imenu Jakov povikao: "Što činite, prestanite! Pravedni za vas moli. Gospodo, ostavite ovog pravednog čovjeka na miru." Neki čovjek u toj zbrci uzeo je peračevu motku i apostola Jakova udarcem u glavu usmrtio (Cezarejski 2004: 290–292).

Ljudi su htjeli ubiti zločince koji su ga ubili, ali oni su pobjegli (Voragina 2014: 296–297). (Zovkić 2003: 49) Sv. Jakov Mlađi mučeništvo je podnio 62. godine.[6]

2.3. *Višestruki zaštitnici sv. Filip i Jakov u ikonografiji*

U ikonografiji se sv. Filip prikazuje kako nosi križ latinskoga ili egipatskoga izgleda, pričvršćen na vrhu štapa ili trstike i s knjigom u ruci. Zmaj koji se javlja do njega spomen je na čudo koje je učinio (Badurina 1990: 228). Također, prikazuje se s križem kojim tjera zmije ili zmajeve (pogane) te kako ruši ikone u hramovima (Gorys 2003: 129). Nadalje, prikazuje se i s kamenjem kao znakom mučenja.

Sv. Filip i Jakov zaštitnici su kipara, klobučara, modistica,[7] slastičara.[8] Sv. Filip i

4 O tome više u: Matak (2012: 47–56).

5 Unuk Heroda Velikoga, Herod Agripa I. dao je ubiti Jakova Alfejeva te je uhitio apostola Petra namjeravajući ga pogubiti pred Pashu. Petra je anđeo čudesno spasio iz tamnice.

6 Usp. Badurina Stipčević (2009: 9).

7 Modistica – onaj ili ona koji se bavi izradom ženskih šešira.

8 URL 1.

Jakov zaštitnici su Urugvaja.

U martirologijima i kalendarima sv. Jakov Mlađi spominje se na 1. svibnja s apostolom sv. Filipom. Ikonografi Jakova Mlađeg prikazuju u licu slična Isusu, s apostolskim atributom knjigom, zatim suknarskim štapom kojim je bio mučen i ubijen.[9]

Sv. Jakov Mlađi zaštitnik je umirućih, farmaceuta, trgovaca tkaninom (Badurina Stipčević 2020: 9) te valjača sukna, klobučara, kitničarki.[10]

Relikvije apostola sv. Jakova Mlađega nalaze se u rimskoj crkvi *Dodici apostoli* uz apostola Filipa. Stoga ih Katolička Crkva slavi istoga dana. Spomendan sv. Filipa i sv. Jakova Mlađega do 1955. godine slavio se 1. svibnja. Papa Pio XII. te je godine odredio 1. svibanj kao spomendan sv. Josipa radnika, a svetkovina sv. Filipa i Jakova premještena je na 3. svibnja.

U hrvatskoj tradicijskoj kulturi[11] spomendan sv. Filipa i Jakova naziva se: *Filipovo* (*Filipovlje*), *Dan cvijeća* (u Rogoznici), *Dan od robe* (u Vrpolju, Murteru, Jezerima, Srimi), *Dan mladeži i zaljubljenih* (u Pučišćima na Braču, Kaštelima).[12]

3. Štovanje sv. Filipa i Jakova u hrvatskoj sakralnoj baštini

Tradicija štovanja sv. Filipa i Jakova u hrvatskoj sakralnoj baštini ogleda se u hagiotoponimima, hagikrematonimima i hegionekronimima.

3.1. Hagiotoponimi

Naselje Filipana kod Marčane (Istra) nazvano je po sv. Filipu.[13] Naselje se kao Philippanum spominje 990. godine. Župna crkva sv. Filipa i Jakova sagrađena je 1609., a obnovljena 1926. i 1955. godine.

Marasović-Alujević navodi hagionim sv. Filip i Jakov koji je podignut u predjelu Dražanac, na zapadnoj obali splitske luke. U ispravama se ta crkva spominje od 1361. do 1366. godine (Marasović-Alujević 1985: 277).

Naselje Sveti Filip i Jakov kod Biograda javlja se na prijelazu iz 15. u 16. stoljeće

9 Usp. Badurina (1990: 291) i Gorys (2003: 195).

10 Kitničarka – djevojka ili žena koja pravi bukete cvijeća.

11 U hrvatskoj pučkoj tradicijskoj kulturi spomendan sv. Filipa i Jakova u folklornom smislu iznimno je bogat, a karakteriziraju ga svibanjsko stablo majbaum, kićenje, cvijeće, krjesovi, vješanje robe na konope da bi je prolaznici vidjeli, veselje mladeži, ophodi, branje trava, umivanje i kupanje na vrelima, usmene lirske pjesme. O tome će biti riječi u novim radovima.

12 Usp. Dragić (2011: 257–282).

13 Vidi u: Buršić-Matijašić (2015).

na mjestu nekadašnje *Rogovske luke* (*molum Rogue*) oko crkve sv. Filipa i Jakova te obližnjega kaštela. U povijesnim vrelima u 15. stoljeću govori se o zemljama u konfinu crkve sv. Filipa i Jakova.[14] Naselje se do 15. stoljeća nazivalo *Pristan* ili *Rogovski Pristan* i služilo je kraljevskom dvorcu Rogova, koji je kralj Petar Krešimir IV. darovao benediktinskom samostanu sv. Ivana u Biogradu. Do 13. stoljeća spominje se utvrđeni opatijski dvor s crkvicom sv. Filipa i Jakova iz 11. stoljeća. Vide se i ostatci benediktinskoga dvora zvanoga Dvorina (URL 2). U 20. stoljeću, kada su brojna hrvatska mjesta preimenovana zbog političkih prilika, srednjovjekovno je naselje Sv. Filip i Jakov preimenovano u Filipjakov.

Filipovo u Bačkoj (Vojvodina, Srbija) do Drugoga svjetskog rata bilo je njemačko katoličko naselje. Poslije Drugoga svjetskog rata Nijemci su deportirani, a kolonizirani Srbi. Prema popisu iz 2002. godine u selu je živjelo sedam Hrvata. U tom mjestu bila je crkva posvećena sv. Filipu i Jakovu. Nakon rata crkva je srušena. Mjesto je promijenilo ime u Filipovo / Bački Gračac (općina Odžak).

3.2. *Hagiokrematonimi*

Crkva sv. Filipa i Jakova iz 11. stoljeća sa srednjovjekovnim grobljem nalazi se u Boljenovićima (općina Ston) u Župi sv. Ivana Krstitelja u Ponikvama.

Crkva sv. Filipa i Jakova sagrađena je 1105. godine u Grobniku kod Čavala. Današnji izgled crkva je dobila koncem 16. stoljeća. Restaurirana je 2008. godine. Crkva sadrži iznimne umjetničke i povijesne dragocjenosti. Na zvoniku crkve sv. Filipa i Jakova u Grobniku 1995. otkriven je natpis.[15]

U Palanjeku kod Siska nalazi se crkva sv. Filipa i Jakova. Na Medvedgradu (Zagreb) iznimne je umjetničke vrijednosti kapelica sv. Filipa i Jakova iz 13. stoljeća. Stradala je u potresu koncem 16. stoljeća, a obnovljena krajem 20. stoljeća.

U Svetom Jurju kod Senja groblje je nazvano po sv. Filipu i Jakovu jer je na tome mjestu bila crkva posvećena tim svetcima. Crkva je sagrađena najvjerojatnije u 13. stoljeću. Ostatci ruševne crkve i danas se vide.[16]

Na otoku Krku, na brdašcu iznad Solina, nalazi se crkva sv. Jakova i Filipa koja se

[14] O tome više u: Jurić i Vuletić (2006: 81–112).

[15] *Va (v)rime zmožne g(ospo)de kn(e)za*
Š(tefana) F(rankopana) K(rčkoga) S(enskoga) M(odruškoga) i va v(rime)
zmožnoga g(ospo)dina
Jurja Zrinskoga i nega m(ilostive)
bratje ki zaedno sudova-hu.
Natpis je nastao prije 1573. godine (Margetić 2011: 83–86).

[16] O tome više u: Horvat (2001: 21–32) i Blečić (2006: 5–26).

spominje u drugoj polovici 14. stoljeća (URL 3).

Župna crkva sv. Filipa i Jakova u Novom Vinodolskom izgrađena je najvjerojatnije u 14. stoljeću. Restaurirana je početkom 20. stoljeća. Sv. Filip i Jakov zaštitnici su Novoga Vinodolskoga.

U Gradišću (Samobor) nalazi se kapela sv. Filipa i Jakova sagrađena 1642. godine. Prema predaji sagradili su je Hrvati iz Bihaćke krajine.[17]

Franjevci su 1643. god. u Vukovaru podigli crkvu sv. Filipa i Jakova. Crkva je obnovljena i proširena 1896./97. Srpske vojne i paravojne formacije crkvu su teško oštetile 1991., a 1995. u kripti crkve sv. Filipa i Jakova spalili su tijelo sv. Bone,[18] zaštitnika Vukovara. U pepelu je pronađen dio ruke sv. Bone. Te relikvije pohranjene su u maleni srebrni sarkofag koji je izrađen darom obitelji Alberta Beriše. Svakoga prvoga u mjesecu moći sv. Bone izlažu se na oltaru u crkvi sv. Filipa i Jakova. Obnova crkve počela je 1998., a završila 2000. godine darom Zagrebačke županije. Samostan je obnovljen 2004. godine (URL 4). Sv. Filip i Jakov zaštitnici su vukovarske župe i grada. Spomendan sv. Filipa i Jakova slavi se kao Dan grada Vukovara.

Župna crkva sv. Filipa i Jakova podignuta je 1740. godine u Kladnjicama kod Lećevice.

Drvena crkva sv. Filipa i Jakova u Potravlju kod Hrvaca sagrađena je 1709., a na mjestu te crkve sagrađena je nova crkva 1774. god. U Domovinskom ratu crkva je stradala. Obnovljena je 1998. god. darom biskupije Gubbi te darovima župljana i općine Hrvace.

Sv. Filipu i Jakovu posvećene su župe: Bocanjevci kod Belišća, Gvozdansko kod Dvora, Odvorci kod Slavonskoga Broda, Bok kod Orašja (Bosanska Posavina). Kapela sv. Filipa Jakova nalazi se u mjestu Letovčan Novodvorski kod Klanjca.

Groblje i kapelica u mjestu Mršići-Studenci kod Teslića posvećeni su sv. Filipu i Jakovu. Općina i grad Mrkonjić Grad sjedište su Župe sv. Filipa i Jakova. Prva drvena crkva bila je kod katoličkoga groblja, a kamena je ozidana 1883. godine. Srpske su snage 1992. godine crkvu uništile, a župnik Petar Jurendić preminuo je nakon mučenja. Crkva je djelomično obnovljena 2005. Prijeratna je župa imala 400 vjernika, a sada ih je samo 13.

U Komletincima su do kraja 50-ih godina 20. stoljeća u ophodu sudjelovale mlade

[17] Turci su Bihać osvojili 1592. godine, 129 godina nakon pada Bosanskoga Kraljevstva.

[18] Sv. Bono mučeničku smrt podnio je 1. kolovoza 260. godine u Rimu sa svećenicima Mavrom i Faustom te još jedanaestoricom svećenika. Tijelo sv. Bone mučenika aktivnošću fra Josipa Jankovića 1754. godine doneseno je u Vukovar. U čast sv. Boni uz samostan u Vukovaru izrađen je Pastoralni centar posvećen tom svecu.

djevojke iz mjesta. Tradiciju ophoda 1964. godine revitaliziralo je *KUD Filipovčica*. Ophod *filipovčica* obnovljen je 2009. godine.

U Koprivnici se mjesec svibanj naziva *rožnjak*[19] te *filipovčak* prema sv. Filipu. Josip Lovretić spomendan sv. Filipa i Jakova naziva *Filipovčica* i *Filipovčica Jakobovčica*. U Luču u Baranji spomendan se naziva *Filipovčaca Jakopovčaca*.[20]

U Požegi se majbaum (majsko drvo) naziva *filipovčica*. U prigradskom đakovačkom naselju Novi Perkovci tradicionalno se uoči 1. svibnja podiže svibanjsko stablo koje narod naziva *filiparke*.

4. Filip i Jakov u antroponimiji

Nakon *Tridentskoga sabora*[21] donesena je odluka o obveznom nadijevanju svetačkih imena.[22] Tom odlukom davala su se kršćanska imena koja su preuzimana iz latinskoga ili grčkoga jezika. Ta imena prilagođena su hrvatskome jeziku.

4.1. Filip

Osobno ime Filip pripada biblijskome sloju imena. Ime Filip poznato je od antičkih vremena. Filip je bio otac Aleksandra II. Makedonskoga. Prema Šimundiću etimologija je osobnoga imena Filip od grčke složenice *phílos* – prijatelj i *híppos* – konj (Šimundić 2006: 114–115). Dakle, značenje je imena Filip onaj koji je prijatelj konja ili onaj koji voli konje. Međutim, Jarm navodi da je u hrvatski antroponimijski korpus to ime došlo od latinskoga oblika *Philippus*, ali od grčke složenice *Filippos*: *filéo* – volim, a *híppos* – konj (Jarm 1996: 43). Matasović-Alujević također navodi podrijetlo od latinskoga antroponima *Philippus*, a prema grčkom izvorniku *Philippos*. Složenica je nastala od *philéo* (ljubiti), odnosno *philos* (prijatelj) i *ippos* (konj). Kao titular sv. Filip se obično javlja u paru sa sv. Jakovom (Marasović-Alujević 1985: 277).

To je ime osobito popularno u zadnjim desetljećima 20. stoljeća. Šimundić navodi brojne varijante toga imena: Fico; Fića, Fićo; Fila, File, Fili, Filo, Filak, Filka, Filiko, Filoš; Filja; Lipa; Pipa, Pipe, Pipo (Šimundić 2006: 114–115). Mocijski je parnjak

19 Rožnjak – prema ruži, mjesec pun cvijeća.
20 Više o tome u: Vulić (2016: 183–198).
21 Tridentski sabor djelovao je s prekidima 1545.–1548, 1551.–1552., 1562.–1563. Sazvao ga je papa Pavao III. s podrškom cara Karla V.
22 Više o tome u: Frančić (2002: 77).

toga imena Filipa, Filipka, Filipina, Pina i sl.

U hrvatskome antroponimijskome sustavu osim imena Filip zabilježena je i inačica toga imena Pilip u kojoj je provedena zamjena suglasnika /*f*/ suglasnikom /*p*/. Stjepović je na otoku Rabu zabilježio prezime Philipo koje je nastalo iz romaniziranoga hagionima. Od toga prezimena nije zabilježen patronim te je pisanje toga prezimena provedeno dosljedno, tj. s oblikom *ph*.[23]

U prošlosti se zamjena fonema /*f*/ fonemom /*p*/ pojavljivala u mnogim novoštokavskim govorima i to najčešće u narodnome diskursu. U govoru mladih, koji su tijekom obrazovanja usvojili norme hrvatskoga standardnoga jezika, ne događa se zamjena /*f*/ > /*p*/.

Današnje Skopje zvalo se Filipi.[24] Ime Filip je među sto najčešćih imena u Hrvatskoj. Preko 20000 osoba imenom Filip živi u Hrvatskoj (URL 5). Među 10 najpopularnijih imena 2017. godine u Zagrebu i Beogradu bilo je ime Filip. Ime je popularno u Sloveniji i Crnoj Gori (URL 6). Filip je internacionalno ime.

4.1.1. Sveti Filip Neri

Među svetcima poznat je i Filip Neri (1515. – 1595.) koji je novim pastoralnim metodama s velikim uspjehom duhovno obnovio Rim i utjecao na cijelu Europu. Utemeljitelj je oratorijanaca koji se zovu *filipinci*. Bratovštinu "Svetog Trojstva za njegu oboljelih hodočasnika u Rim" osnovao je 1548. godine. Narod ga je još za života nazivao svetim. Zaštitnik je humorista, pomoćnik kod neplodnosti žena, bolesti udova i kod potresa. Spomendan mu je 26. svibnja (Gorys 2003: 130).

U Makarskoj je 1758. godine sagrađena crkva posvećena sv. Filip Neriju. Crkvu je dao sagraditi biskup Stjepan Blašković. Alberto Fortis navodi da je ta barokna crkva smještena na samoj obali te da je za potrebe izrade oltara kamen donesen iz Jelse na otoku Hvaru.[25] Grb graditelja Stjepana Blaškovića smješten je u zid crkve, a s desne strane oltara. Godine 1968. crkva sv. Filipa Nerija proglašena je spomenikom kulture.

[23] Vidi u: Stjepović (2013: 159).

[24] Kad su Pavao i Sila izišli iz zatvora, otišli su Lidiji u Filipe gdje su širili kršćanstvo. Lidija je bila bogata trgovkinja grimizom ili proizvodima obojenim tom bojom. Pavao je krstio Lidiju i sve članove njezine obitelji. Potok na kojem je krštena Lidija i danas se zove Lidija (Dragić 2016: 262).

[25] "Smjese jelšanskih mramora upotrijebljenih u Makarskoj veoma su lijepe, uglađene su kao najljepši pješčenjaci što se vide upotrijebljeni u Rimu, a vjerojatno su bili dovezeni iz Dalmacije; ali cement što povezuje komade pretrpio je određen stupanj pogoršanja jer je dugi niz stoljeća bio izložen vodama s neba i s mora, sunčanoj toplini, djelovanju zraka; stoga se događa da glatkoća tih radova nema onu neprekidnost i savršenost što bi se od njih morala očekivati." (Fortis 1984: 179–180)

***

Među svetcima imenom Filip je i sv. Filip Benicije (1223. – 1285.), general servita – Red Marijinih slugu. Zadaća je servita širenje štovanja Bogorodice Marije. Imaju ženski ogranak kao i trećeredce.

4.2. Jakov (Jakob)

Osobno ime Jakov biblijskoga je podrijetla. Jakov je sin Izakov i unuk Abrahamov.[26] Nakon Abrahama i Izaka Jakov je po redoslijedu treći patrijarh. Praotac je izraelskoga naroda. Živio je u kanaanskoj zemlji gdje je njegov djed Abraham bio pridošlica. Jedne noći Jakov je sa svoje obje žene, obje sluškinje i jedanaestero djece prešao Jabok preko gaza. Na putu iz Betele do Efrate Rahela je rodila sina Benjamina. To je dvanaesto Jakovljevo dijete. Jakovljeva su djeca rodočelnici dvanaest izraelskih plemena. Jedne noći Jakov je ostao sam i sanjao do zore da se hrva s nekim čovjekom (anđelom op. a.) koji mu je iščašio bedreni zglob. Tada je Jakov nazvan Izraelom.[27]

Ime Jakov nastalo je od imena Jakob zamjenom suglasnika /*b*/ u /*v*/. Prilikom pisanja imena Jakov i njegovih varijacija razvidne su neujednačenosti kao i provođe-

26 Abraham je bio prvi židovski patrijarh. Praotac je židovske, kršćanske i islamske religije. Jahve se obratio Abramu da iz svoje zemlje ide u krajeve koje će mu pokazati te od njega veliki narod učiniti, blagosloviti ga, ime mu uzveličati: “i sam ćeš biti blagoslov. (3) Blagoslivljat ću one koji te blagoslivljali budu, koji te budu kleli, njih ću proklinjati; sva plemena na zemlji tobom će se blagoslivljati.” Kad je Abramu bilo sedamdeset pet godina sa svojom ženom Sarajom i bratićem Lotom otišao je iz Harana i krenuo u Kanaan, kako mu je Jahve rekao. Čim su stigli u Kanaan, Jahve se javio Abramu i rekao: “Tvome ću potomstvu dati ovu zemlju.” (Post. 12: 1–9)
Abrama je Jahve prozvao Abrahamom: Kad je Abramu bilo devedeset devet godina, ukazao mu se Jahve i rekao: “Mojim hodi putem i neporočan budi. (2) A Savez svoj ja sklapam s tobom i silno ću te razmnožiti.” (3) Abram pade ničice dok mu Bog govoraše dalje: (4) “A ovo je Savez moj s tobom: postat ćeš ocem mnogim narodima; (5) i nećeš se više zvati Abram – već Abraham će ti ime biti, jer naroda mnogih ocem ja te postavljam. (6) Silno ću te rodnim učiniti; narode ću iz tebe izvesti; i kraljevi će od tebe izaći. (7) Savez svoj sklapam između sebe i tebe i tvoga potomstva poslije tebe – Savez svoj za vjekove: ja ću biti Bogom tvojim i tvoga potomstva poslije tebe. (8) Tebi i tvome potomstvu poslije tebe dajem zemlju u kojoj boraviš kao pridošlica – svu zemlju kanaansku – u vjekovni posjed; a ja ću biti njihov Bog.” (9) Još reče Bog Abrahamu: “A ti Savez čuvaj moj – ti i tvoje potomstvo poslije tebe u sve vijeke.” (Post. 17: 1–9)

27 (28) Nato ga onaj zapita: “Kako ti je ime?” Odgovori: “Jakov.” (29) Onaj reče: “Više se nećeš zvati Jakov nego Izrael, jer si se hrabro borio i s Bogom i s ljudima i nadvladao si.” (30) Onda zapita Jakov: “Reci mi svoje ime!” Odgovori onaj: “Za moje me ime ne smiješ pitati!” I tu ga blagoslovi. (31) Onom mjestu Jakov nadjene ime Penuel jer – reče – “Vidjeh Boga licem u lice, i na životu ostadoh.” (32) Sunce je nad njim bilo ogranulo kad je prošao Penuel. Hramao je zbog kuka. (33) Zato Izraelci do današnjeg dana ne jedu kukovnu tetivu što se nalazi na bedrenom zglobu, budući da je Jakovljev bedreni zglob bio iščašen u kukovnoj tetivi. (Post. 32: 23–33)

nje glasovne promjene. U *Rječniku osobnih imena* navodi se sljedeća etimologija: "Lat. Iacobus od grč. Iákobos < heb. Ya'ăq*ōbh – koji slijedi Yahvinu petu (trag). Od Ya'skrać. Od Yahveh – Bog i aqōbh – peta (trag)"*(Šimundić 2006: 153). Izvornik je toga imena hebrejski jezik: *"Jaakóbh*, a sastoji se od dviju riječi *Ja* (kratica od Jahve – Bog) i *akebh* (peta). Dakle, onaj koji slijedi Boga. Drugi tumače da ime dolazi od arapske riječi *jahakub*, a znači jarebica kamenjarka. U davna vremena nadijevala su se ljudima i imena životinja. Ima još nekih pokušaja tumačenja etimologije ovog imena."[28] Pored navedenih etimoloških tumačenja osobnoga imena uvjerljivo je i tumačenje Taglivinija koje ime teoforsko značenje "Bog je zaštitio" (Marasović-Alujević 1985: 280). U Bibliji je osobno ime Jakov (Jakob) ime dvojice apostola – Jakov Zebedejev (Stariji) i Jakov Alfejev (Mlađi).

Varijante toga imena mnogobrojne su: Jakša, Jakoš, Jakšić, Japa, Jakobina, Jakina, Jasko. Šimundić navodi varijacije: Jakova, Jakovac, Jakoveca, Jakovina. Daša, Dašo; Jaca, Jace, Jaco, Jacko, Jacman; Jača, Jače, Jačo, Jačica, Jačina; Jaća, Jaćo; Jaka, Jake, Jaki, Jako, Jakan, Jakas, Jakela, Jakelja, Jakica, Jakić, Jakin, Jakina, Jakiša, Jakoš, Jakša, Jakšo, Jakšica, Jakšić, Jakuc, Jakuš; Jale, Jalina; Japa, Japo, Japek, Japica; Jasa, Jase, Jaso, Jasko; Jaša, Jaše, Jašo, Jaško (Šimundić 2006: 154).

Ime Jakov u Hrvatskoj je 2016., 2017., 2018. bilo treće ime po popularnosti, a 2019. i 2020. peto (URL 7).

Ime Jakov rašireno je u mnogim jezicima, primjerice: James, Diego, Jake, Yacoub, Yacub, Yakub, Yacoob, Yacyb, Japik, Jocubas i mnoga druga.

4.2.1. Sveti Jakov Markijski

Imenom Jakov poznat je znameniti misionar sv. Jakov Markijski (Marche (Picenium) kod Monteprandonea, 1. rujna 1394.[29] – Napulj, 28. studenog 1476.). Jakob Markijski s propovijedanjem je započeo na blagdan sv. Antuna Padovanskog 1422. godine u Firenci u crkvi San Miniato. Od tada je propovijedao 54 godine gotovo svakog dana, a često i više puta na dan. "Štovali su ga i tražili vjernici, biskupi i kraljevi. Obišao je Italiju, Dalmaciju, Bosnu, Slavoniju, Srijem, Bačku, Ugarsku, Češku, Francusku, Dansku, Švedsku, Poljsku, Austriju i Njemačku. Gorljivo je propovijedao kršćanske istine. Posebno je korio mane: mržnje, neprijateljstva, ubojstva; lihvarstvo i raskoš; raskalašenost i škrtost. Lihvare je, učitelj sv. Jakova

[28] Vidi: Jarm (1996: 57).

[29] Badurina (1990: 291). Kao godine rođenja navode se 1391. i 1393. Međutim, navodi se da je živio 82 godine i da je umro 1476. Prema tome godina rođenja je 1394.

Markijskog, sv. Bernardin Sienski nazivao gulikožama koje ispijaju *Kristovu krv*". (Dragić 2016: 245)

Osnovao je zaklade za pozajmljivanje novca bez velikih kamata. Sve milanske prostitutke pozvao je na svoju propovijed "i zatražio od vjernika da daruju priloge za miraz onima koje se žele udati, odnosno za pomoć onima koje žele u samostane. Tada se trideset prostitutki obratilo. Zavađene je uporno mirio ne puštajući ih dok god se ne pomire. Podigao je mnoge bolnice i sirotišta za nezbrinutu djecu. U krajevima bez vode dao je iskopati zdence za vodu. Mnoge krivovjerce je obratio, a u franjevački red privukao mnoge uzorne ljude." (Dragić 2016: 245)

Suzaštitnik je Napulja. Štovanje svetoga Jakova Markijskog svjedoče mnoge župe, crkve i kapele posvećene njemu diljem svijeta. Sveti Jakov Markijski zaštitnik je Župe Grebnice koja se nalazi između Domaljevca i Šamca. Suzaštitnik je Župe Deževice. U Đakovačko-srijemskoj nadbiskupiji slavi se spomendan sv. Jakova Markijskog.

U ikonografiji se prikazuje s kaležom u desnoj ruci, a pokraj njega je zmija. Prema legendi otrov, koji su mu krivovjerci više puta dali, nije mu mogao naškoditi.[30] Strogo je kao misionar[31] provodio reforme u Bosni. To nije nailazilo na odobravanje kralja Tvrtka II. Kraljica Doroteja Gorjanska pozvala ga je u dvor, ali je poslala ljude da ga presretnu i ubiju.[32] O Jakovu Markijskom živa je tradicija o etiologiji antroponima Slipčević.[33]

U Deževicama kod Kreševa postoji čudotvorno vrelo Jakova Markijskoga. Mnoštvo naroda tome mjestu hodočasti na spomendan Gospe Snježne 5. kolovoza. Spomendan sv. Jakova Markijskoga je 28. studenoga.

30 Usp. Badurina (1990: 291).

31 Uz Jakova Markijskoga najznamenitiji franjevci koji su djelovali u Bosanskoj vikariji bili su: sveti Nikola Tavelić (Šibenik, oko 1340. – Jeruzalem, 14. studenog 1391.), sveti Ivan Kapistranski (Capistrano, Aquila, Italija, 24. lipnja 1389. – Ilok, 23. listopada 1456.)

32 "Kada su razbojnici iskočili pred fra Jakova, on je raširio ruke i potrčao prema njima. Postiđeni razbojnici pali su na zemlju i molili oprost koji im je fra Jakov i udijelio. Kraljica je bila iznenađena i postiđena kad je na dvoru ugledala fra Jakova. To se brzo pročulo među narodom koji je hrlio da ga vidi i čuje. Još za života po njegovom zagovoru događala su se i druga čudesa te ga je narod smatrao svetim. Velik je broj onih koji su se obratili na katoličanstvo među kojima su posljednji bosanski kralj Stipan Tomaš i Anđeo Zvizdović koji je postao revnostan franjevac te je beatificiran" (Dragić 2016: 250).

33 "Sveti Jakov je prokleo nekog čo'eka 'da mu cijeli rod oslijepi' i njegovu obitelj jer mu je ovaj odrezao nogu na sto'cu sa kojeg je sv. Jakov služio misu, kažu bijo je nizak. On se kasnije vratio u Italiju, a ovaj je se čovjek oženio i u braku imao devetero djece i sva su se rodila slijepa. Nije znao šta će ni kako da se riješi nesreće, pa je poš'o u Italiju da nađe sv. Jakova. Na putu je sreo nekog čovjeka (to je ustvari bio sv. Jakov) koga je pit'o za Jakova i objasnio mu svoju nesreću. Ovaj mu je rek'o da se vrati kući i ode do spilje i umije djecu vodom i da će progledati. To se i dogodilo, a stanovnici koji su tomu svjedočili mjesto proglase svetim, isto k'o i vodu iz vrela" (Dragić 2016: 253).

***

Imenom Jakov zvali su se: blaženi Jakov Salamon (1231. – 1314.) i blaženi Jakov Zadranin (Zadar, oko 1400. – Bittet kod Barija, 1490.).

5. Zaključak

Tisućljetna tradicija štovanja apostola sv. Filipa i Jakova ogleda se u hagiotoponimima, hagiokrematonimima, hagionekronimima i antroponimiji. Najstarija crkva sv. Filipa i Jakova spominje se u Marčanima 990. godine. U Boljenovićima (općina Ston) u Župi sv. Ivana Krstitelja u Ponikvama nalazi se crkva sv. Filipa i Jakova iz 11. stoljeća sa srednjovjekovnim grobljem. Crkva sv. Filipa i Jakova sagrađena je 1105. godine u Grobniku kod Čavala. Iznimne umjetničke vrijednosti ima kapelica sv. Filipa i Jakova iz 13. stoljeća, a nalazi se na Medvedgradu (Zagreb). U Svetom Jurju kod Senja crkva sv. Filipa i Jakova sagrađena je najvjerojatnije u 13. stoljeću. Crkva sv. Jakova i Filipa na otoku Krku, na brdašcu iznad Solina, spominje se u drugoj polovici 14. stoljeća. U Novom Vinodolskom župna crkva sv. Filipa i Jakova izgrađena je najvjerojatnije u 14. stoljeću. Hagiotoponim Sv. Filip i Jakov kod Biograda javlja se na prijelazu iz 15. u 16. stoljeće.

Prema predaji Hrvati iz Bihaćke krajine 1642. godine u Gradišću (Samobor) sagradili su kapelu sv. Filipa i Jakova 1642. godine. U Vukovaru su 1643. godine franjevci podigli crkvu sv. Filipa i Jakova. U Kladnjicama kod Lećevice Župna crkva sv. Filipa i Jakova podignuta je 1740. godine. Drvena crkva sv. Filipa i Jakova u Potravlju kod Hrvaca sagrađena je 1709. godine.

Sv. Filipu i Jakovu posvećene su, primjerice, župe: Bocanjevci kod Belišća, Gvozdansko kod Dvora, Odvorci kod Slavonskoga Broda, Bok kod Orašja (Bosanska Posavina). Među kapelama sv. Filipa i Jakova je i kapela u mjestu Letovčan Novodvorski kod Klanjca. Mrkonjić Grad je sjedište Župe sv. Filipa i Jakova.

Štovanje sv. Filipa i Jakova ogleda se i u nekronimima, primjerice, u Svetom Jurju kod Senja groblje je nazvano po sv. Filipu i Jakovu jer je na tome mjesto bila crkva posvećena tim svecima.

Spomendan se slavi svetim misama i procesijama u mjestima kojima su nebeski zaštitnici sv. Filip i Jakov te mnogobrojnim običajima, obredima, ophodima i veseljima.

Mnogobrojna su osobna imena motivirana imenom apostola sv. Filipa. Sv. Jakov Mlađi baštini ime od biblijskoga imena Jakov koji je kasnije prozvan Izraelom. Na mnogobrojnim jezicima postoji ime Jakov.

Literatura

Badurina, Anđelko (ur.). 1990. *Leksikon ikonografije, liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva* i *Uvod u ikonologiju Radovana Ivančevića.* Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

Badurina Stipčević, Vesna. 2020. "Jeronimov životopis Jakova apostola Mlađeg u hrvatskoglagoljskim brevijarima". *Croatica* 44 (64): 7–23.

Biblija. 1980. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.

Blečić, Martina. 2006. "Zaštitna arheološka istraživanja crkve Sv. Filipa i Jakova u Svetom Jurju". *Senjski zbornik 33.* Senj: Gradski muzej Senj i Senjsko muzejsko društvo: 5–26.

Brozović-Rončević, Dunja. 1987. "Tragovi poganskih, kršćanskih i islamskih kultova u toponimiji." *Zbornik VI. Jugoslovenske onomastičke konferencije.* Beograd: SANU: 117–124.

Buršić-Matijašić, Klara. 2015. "Hagiotoponimi na istarskim gradinama". *Miscellanea Hadriatica et Mediterranea* 4. Zadar: Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru: 111–136.

Cezarejski, Euzebije. 2004. *Crkvena povijest.* (preveo, napisao uvod i bilješke Marijan Mandac, ofm). Split: Služba Božja.

Dragić, Marko. 2016. "Sveti Jakov Markijski u predajama i legendama Hrvata". *Jakov Markijski i njegovo djelovanje u Bosni: zbornik radova.* Sarajevo: Katolički bogoslovni fakultet / Deževice: Župa Gospe Snježne: 241–260.

Dragić, Marko. 2016. "Sveti Marko evanđelist u kršćanskoj kulturnoj baštini Hrvata". *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja* 14 (2): 259–281.

Dragić, Marko. 2011. "Prvosvibanjski običaji i ophodi u folkloristici Hrvata i europskom kontekstu". *Između dviju domovina, Zbornik Milorada Nikčevića*. Podgorica, Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet; Crnogorsko kulturno društvo "Montenegro-Montenegrina", Osijek; Hrvatsko-crnogorsko društvo prijateljstva "Croatica-Montenegrina" RH; Institut za crnogorski jezik i književnost: 257–282.

Fortis, Alberto. 1984. *Putovanje po Dalmaciji*. Zagreb: Globus.

Frančić, Anđela. 2002. "Uvid u osobna imena rođenih 2001". *Folia onomastica Croatica* (11): 77–93.

Gorys, Erhard. 2003. *Leksikon svetaca*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Horvat, Zorislav. 2001. "Ruševna crkva u groblju Sv. Filipa i Jakova u Sv. Jurju kraj Senja". Senjski zbornik 28. Senj: Gradski muzej Senj i Senjsko muzejsko društvo: 21–32.

JARM, Antun. 1996. *Imena i imendani, Obiteljski imenar*. Zadar: Hrvatski institut za liturgijski pastoral.

JURIĆ, Ante i Nikola VULETIĆ. 2006. “Toponimija naselja Sv. Filip i Jakov”. *Folia onomastica Croatica 15:* 81–112.

KORADE, Mijo. 2004. “Srednjovjekovna hagiografija i Marulićevi životopisi apostola i crkvenih otaca”. *Colloquia Maruliana* 13. Split: Književni krug: 105–109.

MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, Marina. 2003. *Hagioforna imena u srednjovjekovnom Splitu i okolici*. Split: Književni krug.

MARASOVIĆ-ALUJEVIĆ, Marina. 1985. “Hagionimi srednjovjekovnoga Splita”. *Starohrvatska prosvjeta* (15). Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika: 269–304.

MARGETIĆ, Lujo. 2011. “Novootkriveni natpis na zvoniku crkve Sv. Filipa i Jakova u Grobniku i odnosi među Frankapanima i Zrinskim”. *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin 12–13:* 83–86.

MATAK, Dragutin. 2012. “Još jedno razmatranje događaja u Antiohiji (Gal 2,11– 4)”. *Kairos: evanđeoski teološki časopis* 6 (1): 47–56.

MIGOTTI, Branka. 1986. “Antički kolegiji i srednjovjekovne bratovštine, prilog proučavanju kontinuiteta dalmatinskih ranosrednjovjekovnih gradova”. *Starohrvatska prosvjeta III (16).* Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika: 177–186.

PUTANEC, Valentin. 1963. “Refleksi starodalmatoromanskog pridjeva sanctus u onomastici obalne Hrvatske”. *Slovo 13:* 137–176.

STJEPOVIĆ, Stijepo. 2013. “Identitet kasnosrednjovjekovnog Raba u svjetlu hagionima”. *Europa orientalis* (32): 145–167.

ŠIMUNDIĆ, Mate. 2006. *Rječnik osobnih imena*. Zagreb: Matica hrvatska.

ŠIMUNOVIĆ, Petar. 2005. *Toponimija hrvatskog jadranskog prostora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

ŠIMUNOVIĆ, Petar. 1996. “Sakralni toponimi sa sut + svetačko ime u razdoblju kasne antike do predromanike”. *Folia Onomastica Croatica 5*: 39–62.

SKOK, Petar. 1950. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima: Toponomastička ispitivanja.* Zagreb: Jadranski institut JAZU.

URL 1. “Sveti Filip i Jakov”. Župa svetog Nikole biskupa Jastrebarsko. URL: http://zupajastrebarsko.hr/svetac.asp?id=260 (pristup 18. travnja 2020.).

URL 2. “Crkva sv. Roka na Rogovu (Sv. Filip i Jakov)” (24. 2. 2011.). Zadarska nadbiskupija. URL: https://www.zadarskanadbiskupija.hr/?p=4094 (pristup 14. travnja 2020.).

URL 3. “Crkva sv. Filipa i Jakova”. Kulturno nasljeđe otoka Krka. URL: http://www.visitkrk.hr/gallery/crkva-sv-filipa-i-jakova/ (pristup 30. travnja 2020.).

URL 4. “Obnova crkve i samostana”. Župa sv. Filipa i Jakova Vukovar. URL: http://

filipjakov-vu.com/o-nama/samostan-i-crkva-sv-filipa-i-jakova/obnova-crkve-i-samostana/ (pristup 30. travnja 2020.).
URL 5. "Ime Filip". Acta Croatica. URL: https://actacroatica.com/hr/name/Filip/ (pristup 4. lipnja 2021.).
URL 6. "Značenje i porijeklo imena Filip". Značenje i porijeklo imena. URL: https://www.znacenje-imena.com/Filip_znacenje_poreklo (pristup 4. lipnja 2021.).
URL 7. "Ime Jakov". Knjiga imena. URL: https://www.knjigaimena.com/?znacenje-imena-Jakov (pristup 4. lipnja 2021.).
VORAGINA, Jakob. 2014. *Zlatna legenda*, sv. I., prev. Stjepan Pavić. Zagreb: Demetra.
VUKOVIĆ, Siniša. 2007. "Onomastička terminologija – inventar termina i stratifikacija onomastike kao prilog teoriji imenoslovlja u cjelini". *Čakavska rič* XXXV 1: 139–184.
VULIĆ, Sanja. 2016. "Blagdani i spomendani u zapisima Josipa Lovretića (pučka imena, nazivlje, poslovice i uzrečice)". *Folia onomastica Croatica 25*: 183–198.
ZOVKIĆ, Mato. 2003. "Kronologija Pavlova djelovanja i pisanja". *Bogoslovska smotra* 73 (1): 45–70.

The Apostles St. Philip and St. James the Younger in Croatian Hagionymy and Anthroponymy

Helena Dragić

Summary

The paper gives a short overview of the life of the apostles St. Philip and St. James the Younger. St. Philip was first a disciple of St. John the Baptist. In the order of calling, he was the fifth. St. James is known by the names James, son of Alphaeus; brother of Jesus; James the Just. He was called James the Younger and James the Less to distinguish him from James, son of Zebedee, who was the third apostle in the order of his calling. In the order of calling, St. James was the ninth disciple of Jesus. Their memorial is celebrated on the same day because the relics of the apostle St. James the Younger were found next to the relics of St. Philip in the church *Santi Dodici Apostoli* in Rome. St. Philip and St. James the Younger are multiple protectors. Memorial of St. Philip and James was May 1 until 1955. That year Pope Pius XII designated May 1 as a memorial of St. Joseph the Worker and moved the feast of St. Philip and James to May 3. In the world, Christian heritage and the Croatian sacral tradition St. Philip and St. James the Younger are exceptionally revered. Hagiotoponyms, hagiocrematonyms, hagionecronyms testify to this among Croats. The names Philip and James are common in world and Croatian anthroponymy. The paper states the origin of these names and a review of St. Philip Neri and James of the Marches.

Keywords:
St. Philip, St. James the Younger, hagiotoponyms, hagiocrematonyms, personal names